

1. Kokemuksen paikat ja paikantumisen kokemukset tutkimusprosessissa

Työryhmä vetäjät Anne Korhonen ja Virpi Yliraudanjoki

Työryhmä kokoontuu seminaarisalissa SS 18

pe 14.11. klo 16.00-18.00

16.00-16.30 Virpi Yliraudanjoki: Etnografia - tieteestä taiteeseen ja takaisin?

16.30-17.00 Eeva Takala: Tunteet tutkimushaastattelussa

17.00-17.30 Tauko (kirjan julkistamistilaisuus ja kahvit Loviisassa)

17.30-18.00 Anu Laukkanen: Liikuttavaa liikettä. Etäisyyksiä ja läheisyyksiä tutkimusprosessissa

la 15.11. klo 9.00-11.00

9.00-9.30 Mari Korpela: How did I feel during my fieldwork and how these feelings affect my research?

9.30-10.00 Anne Korhonen: Kokemus, ruumiillisuus ja diskurssianalyysi

10.00-10.30 Hanna Ojala: Kohtaaminen ja eletyt kokemukset

Aikataulu on laadittu Naistutkimuspäivien tämänhetkisen ohjelman mukaan.

Oikeudet muutoksiin pidätetään.

Virpi Yliraudanjoki

Etnografia – tieteestä taiteeseen ja takaisin?

Etnografi kokee ja elää monenlaisia tunteita työskennellessään kentällä erilaisissa tilanteissa ja tiloissa. Ranskalaisen filosofi Maurice Merleau-Pontyn (1962) ajatukset ruumiinfenomenologiasta avaavat tietä kokemusten ja tunteiden kuvaamiseen myös poeettisella kielellä. Hänen mukaansa erityisesti fenomenologiassa sekä poeettinen että tieteellinen kirjoittaminen voivat kulkea käsi kädessä, yhtä merkityksellisinä. Tässä alustuksessani kuvaan niitä teoreettisia ja metodologisia lähtökohtia, joiden kautta perustelen poeettista kieltä osana etnografisia selontekoja. Kuvaan myös omia kenttähavaintojani, joita olen kirjoittanut sekä konventionaalisella, mutta myös poeettisella kielellä. Voidaanko poeettisella kielellä kirjoitettuja havaintoja pitää pätevänä osana etnografista aineistoa? Onko etnografian nimittäminen myös taiteeksi oikeutettua?

Eeva Takala

Tunteet tutkimushaastattelussa

Inhimillinen vuorovaikutus on tunteista kirjavaa, niin varmasti myös haastattelukohtaaminen, olipa se kuinka tieteelliseksi jalostettu hyvänsä. Intuitiivisesti tunteiden mukana olo kaikessa toiminnassa on meille (naisille?) itsestään selvää, vaikka edellisen kaltaiset virkkeet tuovat mieleen myös tunteista puhumisen vaikeuden: liikutaan aina jonkin omakohtaisesti koskettavan ja kliseisen rajamaastossa.

Mitä nämä tunteet sitten ovat, miten niistä saa otteen? Akateemisilla tunteen määrittelyillä ei päästä kovin pitkälle suon laittaa pitemmälle: kun joku lausahtaa sanan tunne tai emootio, ollaan jo hyllyvällä alustalla. En aio esityksessäni mennä kovin pitkälle näihin debatteihin, joita emootioiden ympärillä pyöritellään, vaan jättäydyn suosiolla sivummalle. Sen sijaan haluaisin keskustella siitä, miten jotkin tunteiksi kutsuttavat ilmiöt näyttäytyvät tutkijan ja tutkittavan kohdatessa haastattelutilanteessa. Millaista tunteiden kirjoa haastattelutilanteessa voi tavoittaa? Miksi tietynlaiset tunteet ovat enemmän pinnassa kuin toiset? Minkälaisin säännöin tunteita ilmaistaan? Kenen tunteilla on väliä? Voiko haastattelusitaateista tavoittaa tunnemerkitä ja onko niillä yhteyttä vuorovaikutustilanteen tunneilmastoon? Millä tavalla tutkijat käsittelevät tunteitaan? Millä tavalla tunteista kuuluu kirjoittaa? Minkälaiset tunteet välittyvät tutkimusraportteihin asti? Ja kenen tunteita ne silloin ovat?

Näitä kysymyksiä lähestyn haastattelijoiden kokemusten ja joidenkin tutkimusraporttien kautta.

Anu Laukkanen

Liikuttavaa liikettä. Etäisyyksiä ja läheisyyksiä tutkimusprosessissa.

Tutkin väitöskirjassani, miten itämainen tanssi Suomessa liikuttaa, jähmettää ja uudelleenmuokkaa käsityksiä kulttuurisista, etnisistä ja sukupuolitetuista eroista.

Tutkittavat ovat suomalaisia ja muualta Suomeen muuttaneita itämaisen tanssin harrastajia, opettajia ja esittäjiä, joita haastattelen sekä ryhmässä että yksittäin. Seuraan itämaisen tanssin tapahtumia Suomessa osallistumalla kursseille, näytöksiin ja festivaaleille.

Olen itse tanssinut itämaista tanssia yli kymmenen vuotta, ja kokemuksia on sekä opettajan, esiintyjän, harrastajan että yhdistysaktiivin roolista. Olen myös tutkimusprosessissa läsnä milloin tutkijana, tanssijana, feministinä, ystävänä, ja usein nämä eri positiot voivat olla päällekkäisiä. Näkökulmani tanssiin on erityinen, mutta ei mitenkään ongelmattomasti sisäpiiriläinen. Tärkeä seikka, joka minut tähän tutkimukseen sai ryhtymään, oli ajoittainen ulkopuolisuuden tunne suhteessa tanssijoiden puheessa esiintyneisiin stereotyyppisiin naiskuviin ja oletuksiin maailman (ja myös tanssin) järjestäytymisestä pelkästään heteroseksuaalisen mallin mukaan. Tärkeää tutkimuksen käynnistymiselle oli myös liikuttuminen tanssia katsoessani ja joskus myös itse tanssiessani. Sara Ahmedia mukailen tunteet sekä liikuttavat minua etäämmälle tutkimuskohteesta, mutta samalle ne myös kiinnittävät, tuovat tutkimuskohdetta lähemmäs.

Kun liikutun, kiinnityn johonkin paikkaan, liityn joihinkin toisiin. Liikuttuminen voi tapahtua myös kiinnittämällä jokin toinen paikalleen, tiettyjä ominaisuuksia omaaviksi. Onko tästä kyse, kun liikutun mielestäni kauniin musiikin tai tanssin vaikutuksesta? Jähmetäkö näkemäni, kuulemani paikalleen? Millaisia historioita tässä on takana? Mihin liikuttuminen minut kiinnittää? Ja miten näiden liikuttumisten erittely hyödyttää tutkimustani? Esitelmäni pohtii näitä kysymyksiä suhteessa käynnissä olevaan aineiston keruuprosessiin.

Mari Korpela

How did I feel during my fieldwork and how these feelings affect my research?

I am doing research on the community of Westerners in Varanasi, India. I have conducted fieldwork for about a year by now. My methods were participant observation and interviews. Becoming a part of the community I was studying

proved to be a lot more difficult than I had expected. This made me feel angry, frustrated and desperate. However, eventually, when I managed to become an insider, I experienced also feelings of happiness, joy and success. The material I have collected would not have been possible without my personal involvement that includes a lot of new experiences and strong emotions. At times, I admired the people I studied; at times, I hated them. Constantly, I had to struggle with feelings of belonging and exclusion. The fact that I am a young blond woman also had a clear impact on the material that I was able to get and this puzzled me a lot when I was in the 'field', and still does. In my paper, I discuss my personal experiences and feelings during my fieldwork and how they affected the material I got and my interpretations on it. I also wonder how this eventually affects the text that will be my PhD dissertation.

Anne Korhonen

Kokemus, ruumiillisuus ja diskurssianalyysi

Sosiaaliseen konstruktionismiin perustuvassa diskurssianalyysissä tarkastellaan merkitysten muodostumista vuorovaikutuksessa. Yksilöiden välisten sosiaalisten prosessien nähdään olevan se tila, jossa tietäminen ja tieto ovat mahdollisia. Olettaessaan vuorovaikutuksen sellaisenaan tiedon ja tietämisen perustaksi sosiaalinen konstruktionismi ja diskurssianalyysi ohittavat vuorovaikuttajien ruumiillisuuden, joka säätelee vuorovaikutuksen muotoutumista. Ruumis on erojen, erityisesti sukupuolen, merkitsemä. Ruumiillisten vuorovaikuttajien kohtaamisen johdosta vuorovaikuttajien kokemukset ja niille annetut merkitykset tietynlaistavat vuorovaikutuksen. Ruumiillisuus ja sukupuolen tyyli tulisi siten määritellä yhdeksi reunaehtokontekstiksi diskurssianalyysissä, ja ottaa huomioon aineiston tulkinnassa. Alustuksessani sovellan ruumiillisuuden ja sukupuolen tyylin käsitteitä itse keräämäni haastatteluaineiston analyysiin pyrkien vastaamaan kysymyksiin: mitä naisena olemisen tapa merkitsee haastatteluvuorovaikutuksen muotoutumiseen? Miten diskurssianalyytikko voisi tunnistaa ruumiillisena olemisen kokemuksen ja sen merkityksen tutkimuksessaan?

Kohtaaminen ja eletyt kokemukset

Naistutkimus on korostanut kokemusten merkitystä tietämisessä. Paitsi tutkimuskohde myös (nais)tutkija itse rakentuu kokemuksissa ja kokemusten kautta. Eletyt kokemukset paikantavat meidät erilaisiin käytänteisiin ja instituutioihin, jotka rakentavat toimijuuttamme ja tapojamme merkityksellistä ja ymmärtää todellisuutta. Feministinen tapa tutkia merkitsee tutkijan eletyn kokemuksen esille nostamista: kokemuksellisuuden jäsentämistä osaksi tutkimusprosessia. Näen paikantamisen eron ja erilaisuuden politiikkana. Sen tunnustamisena, etten voi tutkijana irroittautua paikastani enkä myöskään koskaan voi täysin ymmärtää toisen, tutkimuskohteeni, paikkaa. Keskityn esityksessäni avaamaan ajatustani siitä, kuinka eletyt kokemukset aktualisoituvat kohtaamisissa, siis niissä paikoissa, joissa tulemme läsnäksi toisen toimijan ja hänen toimijuutensa paikkojen kanssa. Käytän esimerkkinä omaa paikantamisen prosessiani ikääntyneitä naisia ja opiskelua käsittelevässä tutkimuksessa. Miten tutkijan ja tutkittavien eletyt kokemukset paikantuvat tutkimusprosessin aikaisissa kohtaamisissa: haastatteluprosesseissa, joissa tuotimme tietämistä kuuden ikääntyneen naisen kanssa, ja analyysiprosessissa, jossa pyrin ymmärtämään opiskelun merkitystä ikääntyneen naisen elämässä niiden tapojen kautta, joilla naiset minulle kertoivat kokemuksistaan ja ajatuksistaan?